

KÁRPÁT-HAZA

SZEMLE

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁGKUTATÁS INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI FOLYÓIRATA

2025/ 2. szám

BORDI SÁRA – SIMON CSILLA – SZENTES OLIVÉR
Erdély térségében megfigyelt éghajlati trendek
és a jövőben várható változások a klímaváltozás tükrében

SÜTŐ ATTILA GERGELY
Klímaalkalmazkodás és területiség a Kárpát-medencében és Kelet-Közép-Európában.
A térségbeli országok klímaalkalmazkodási politikáinak klímaszemponturnál térérzékenysége

SÜTŐ ZSUZSANNA
Hallgatói immobilitás – a gazdasági megközelítésen túl

GÁSPÁR MILÁN
Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában:
székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata

KRISKA OLIVÉR – RIGÓCZKI GERGELY
A városi tér olvasatai: szimbolikus jelentések és nemzetiségi narratívák Szabadkán

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁGKUTATÁS
INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI FOLYÓIRATA

2025/ 2. szám

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁGKUTATÁS
INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI FOLYÓIRATA

2025/ 2 . szám

Nemzetstratégiai Kutatóintézet
Budapest, 2025

KÁRPÁT-HAZA SZEMLE 2025/ 2. szám

A Kárpát-medencei magyarságkutatás interdiszciplináris szakmai folyóirata

KIADJA A NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

1054 Budapest, Nagysándor József utca 8.

Felelős kiadó: Szász Jenő

Szerkesztőbizottság

Bakk Miklós, Bali János, Benedek József, Csata Zsombor, Farkas György,
Hajdú Zoltán, Kovály Katalin, Lampl Zsuzsanna, Magyar Zoltán,
Nagy Benedek, Nagy Imre, Péntek János, Péti Márton, Pozsony Ferenc,
Rácz Szilárd, Salamin Géza, Schwarcz Gyöngyi, Szilágyi Ferenc,
Sztók Szilvia, Tóth Géza, Török Ibolya, Tózsér Anett

Szerkesztő

Ress Boglárka

A szerkesztő munkatársa

Bern Andrea, Borbándi Erik

Tördelőszerkesztő

Simon Andrea

Tipográfus

Nádas Zsófia

Nemzetstratégiai Kutatóintézet © 2025, Budapest

Minden jog fenntartva

A kötetben szereplő írások tartalma nem feltétlenül tükrözi a kiadó álláspontját.

ISSN 2732-1789

TARTALOM

TANULMÁNYOK 6

Bordi Sára – Simon Csilla – Szentes Olivér
Erdély térségében megfigyelt éghajlati trendek
és a jövőben várható változások a klímaváltozás tükrében 6

Sütő Attila Gergely
Klímaalkalmazkodás és területiség a Kárpát-medencében és Kelet-Közép-Európában.
A térségbeli országok klímaalkalmazkodási politikáinak klímaszemponjú térérzékenysége 17

Sütő Zsuzsanna
Hallgatói immobilitás – a gazdasági megközelítésen túl 49

Gáspár Milán
Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában:
székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata 64

Kriská Olivér – Rigóczki Gergely
A városi tér olvasatai: szimbolikus jelentések és nemzetiségi narratívák Szabadkán 82

RECENZÍÓ 99

Schwarcz Gyöngyi
A közbirtokossági vagyon és a közösségi szerep értelmezései Székelyföldön –
Recenzió Biró A. Zoltán és Tamás László (szerk.) *Közösségi vagyon – közösségi szerep.*
Székelyföldi erdőgazdálkodás – szempontok, tények, lehetőségek és
Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Tamás László *Elvárások, adottságok, kihívások.*
Erdészek, közbirtokossági vezetők a székelyföldi erdőgazdálkodásról c. műveiről 99

ABSZTRAKTOK 104

Gáspár Milán

Nagyvárad

Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában: székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata

Kárpát-haza Szemle, 2025 (2), pp. 64–81, 106–107.

DOI-azonosító: 10.64605/KHSZ.2025.2.04

Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában: székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata

Tanulmányom két fő kérdést tematizál: a nemzethez, illetve a területi egységekhez való kötődést három külhoni felsőoktatási intézmény hallgatói körében. Az első kérdés arra irányult, hogy milyen különbségek figyelhetők meg az erdélyi és a kárpátaljai minták között a magyar, illetve a többségi nemzethez való tartozás tekintetében. A második kérdés azt vizsgálta, hogyan jelennek meg ezek a regionális eltérések az anyaországhoz, a többségi országhoz, a régióhoz, valamint a külhoni magyar felsőoktatási intézményhez és annak városához való viszonyulásban. Emellett azt is elemeztem, hogy a teljes mintán és a régiók szerinti almintákban milyen összefüggések mutatkoznak az országhoz és a nemzethez való kötődés viszonylatában. Az elemzéshez leíró statisztikát, Mann–Whitney-próbát és Spearman-féle korrelációt alkalmaztam. Fontos eredményként kiemelhető, hogy az országhoz és a nemzethez való kötődés – a székelyföldi alminta kivételével – minden vizsgált variációban szorosan összefügg egymással.

Multiple forms of attachment in the chain of nations, countries, and local-regional spaces: a comparative study of student communities in the Sekler Land, Partium, and Transcarpathia

My paper explores two key identity-features among students at three institutes of higher education abroad: commitment to nations and to regions. Examination of the first subject outlined the differences between the Transylvanian and Carpathian models in terms of belonging to the Hungarian and majority nations. The second question examined how these regional differences manifest themselves in attitudes towards their kin state and their country of residence, towards their region, their Hungarian institute of higher education (outside Hungary), and towards the city hosting them. Furthermore, I analyzed the correlations between commitment to the kin-country identifications with the nation in the full sample as well as within regional sub-samples. For my research I used descriptive statistics, Mann–Whitney tests, and Spearman's correlation. An important outcome is that allegiance to the country and the nation is closely correlated in all variations examined, with the exception of the Sekler Land sub-sample.

GÁSPÁR MILÁN

Többes kötődési módozatok nemzetek, országok és lokális-regionális terek láncolatában: székelyföldi, partiumi és kárpátaljai hallgatói közösségek komparatív vizsgálata

1. Bevezető

A tanulmány a nemzethez és a különböző térbeli egységekhez való viszonyulást vizsgálja három külföldi magyar felsőoktatási intézmény, a Partiumi Keresztény Egyetem, a Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem hallgatói körében. A vizsgálat a nemzeti identitás részeként, összehasonlító jelleggel, egyéni és csoportos szintek mentén tárgyalja a vizsgált kérdéseket. A cikk egy nagyobb, átfogóbb online kérdőíves kutatás részeredményeit mutatja be. A következő fejezet a kutatás elméleti keretét tárgyalja a nemzet fogalmából kiindulva. Ezt követi a módszertani fejezet, majd az eredmények ismertetése, mely a minta háttérváltozók szerinti megoszlását követően a három kutatási kérdés szerint halad, végül a cikket egy rövid összegzés zárja le.

A nemzethez, országhoz, a régióhoz és más térbeli egységekhez fűződő identitás széles körűen kutatott jelenség (L. CSEPELI, 1992; BINDORFFER, 2001; BRUBAKER, 1996; PAPP Z. ET AL., 2017; ZSIGMOND, 2021). A Kárpát-medencei fiatalokra vonatkozóan leginkább a nagymintás ifjúságkutatásokban találhatóak erre vonatkozó kérdések. Ilyenek voltak a *Mozaik 2001*, a *GeneZys 2015*, a *Magyar Ifjúság Kutatás 2016*, illetve a *Magyar Fiatalok 2020* és az azal párhuzamosan a Külföldi Magyar Fiatalok 2020 felmérések (VERES, 2023). A csak erdélyi hallgatókra vonatkozóan pedig érdemes megemlíteni a *Kincses Kolozsvár*

2015 felmérést, amelynek célcsoportja Kolozsváron tanuló egyetemisták voltak (MÁRTON, 2023; VERES, 2017). Ugyanakkor előfordulnak még kvalitatív megközelítést alkalmazó, szűkebb fókuszú vizsgálatok is, amelyek mélységében ragadják meg a nemzeti-, illetve regionális identitásnak egy adott dimenzióját (I. HANGA, 2021, HÍRES-LÁSZLÓ ÉS LŐRINCZ, 2022). Ezzel szemben az ifjúságkutatások jellemzően több témakört érintenek, köztük a szabadidő-eltöltést, értékrendszert, politikai attitűdöket, hitéletet és a munkavállalást is (VERES, 2023).

Jelen kutatás értelmezhető az ifjúságkutatások kontextusában, hiszen a hallgatói közösségek nagyrészt fiatalokból állnak. Az ifjúság egyrészt megragadható egy olyan társadalmi csoportként, amely a tanulmányok és a munka világa közötti átmenetben létezik. Másrészt pedig ez a csoport behatárolható kor alapján is; a külföldi magyar ifjúságkutatások célcsoportja általában a 15 és 29 év közötti korosztály (KOLOZSVÁRI ÉS NAGY, 2023). A jelen kutatás tárgyául szolgáló kisebbségi és többségi nemzet által behatárolt identitás vizsgálata nem jellemző a magyarországi ifjúságkutatásokra, ami egy fontos különbséget jelent az anyaországi- és a külföldi felmérések között (VERES, 2023). E kutatás egyrészt abban különbözik az ifjúságkutatásoktól, hogy a célcsoportok intézményileg és képzési szintek (alap- és mesterszakos hallgatók) szerint behatároltak, de életkor szerint kevésbé. Másrészt a kutatás mindkét dimenziója 1-től 5-ig terjedő skálákra épül, míg az ifjúságkutatások esetében a nemzetre és térbeli egységekre

vonatkozó kérdéseket többségében (I. ZSIGMOND, 2020; DOMOKOS ET AL., 2020, VERES ÉS RUFF, 2018) bináris (igen-nem kérdésformátumú) változókkal definiálták.

2. Elméleti keret

2.1. Elméleti szintézis

Eriksen (2010) értelmezésében a nemzet az etnikum fogalmának egy politikai dimenzióval való kiterjesztése. Így külön tárgyalandó a politikai nemzet, amely az állampolgárságra és a politikai cselekvésre vonatkozik, illetve a kultúrnmzet, amely az etnikai identitásra terjed ki. Ezt kiegészítve, Kovács (2016) megközelítésében a nemzeti identitás részét képezi egy lokális-regionális összetevő is. Ez magába foglalhat egy szűkebb-, illetve tágabb régiót, a várost és különböző lokális élettereket is. Továbbá a vizsgált kérdések a Csepeli-féle nemzettudat-piramis alsó szintjét, a spontán nemzeti azonosulást érintik, akár direkt, akár indirekt módon. (CSEPELI, 1992)

Jelen kutatás egyik fő konceptuális alapja az, hogy az alanyok kötődése nem egyirányú, tehát egy nemzettel, országgal vagy térbeli egységgel való azonosulás nem kizárólagos. Ez a gondolatmenet a többes klasszifikációs modellen alapszik (BINDORFFER, 2001; HORVÁTH, 2006; VERES, 2017; ZSIGMOND, 2020). E nézőpontba helyezkedve, Veres (2017) egyéni és csoportos szinteket említ egy kolozsvári egyetemistákat vizsgáló kutatás kapcsán. Az egyéni percepció arra irányul, hogyan látja az egyén saját magát egy vagy több nemzet részeként, míg a csoportos identitás esetében ez a kérdés a saját kisebbségi közösségre vonatkozik. A kutatás négy variáció szerint vizsgálja a nemzethez való kötődést: 1.) az egyén kötődése a magyar nemzethez, 2.) az egyén kötődése a román nemzethez, 3.) a romániai magyarság kötődése a magyar nemzethez, 4.) a romániai magyarság kötődése a román nemzethez. Ezen logikát jelen kutatásban az országhoz és a nemzethez való viszonyulásra is vonatkoztatjuk. Vizsgálatunkban általános kategóriaként a román, illetve az ukrán nemzetet a továbbiakban *többségi nemzetnek*, míg Romániát, illetve Ukrajnát *többségi országnak* nevezzük Zsigmond (2020, 2021) nyomán.

Az országok, nemzetek és lokális-regionális terek egymáshoz való viszonya értelmezhető Brubaker (1996) triadikus modelljére építve. A modell eredetileg három

szereplőt vonultat fel: a támogató államot, a kisebbségi közösséget és a nemzetépítő államot. E rendszert továbbgondolva, kutatásunkban az *entitás* kifejezést használjuk. Ezen belül *támogató entitásoknak* minősül a magyar nemzet, a magyar állam és Magyarország. Ezen tényezőket az összmagyarság, illetve az összmagyar nemzeti identitás kontextusából nevezzük támogatónak, mind kulturális-, mind pedig politikai vonatkozásban. Ezen kívül a *támogató entitás* logikai mezejébe illeszthető egy nemzetek felett álló komponens. Ide tartoznak olyan nemzetközi szervezetek, melyek szintén részét képezhetik a kisebbségpolitikának, ugyanakkor nem kötődnek konkrét országhoz, nemzethez vagy régióhoz (I. CSERNICKÓ ÉS HLADONIK, 2024). Viszont egyes kisebbségi jogok, melyeket ezen entitások védelmebe vesznek, összeegyeztethetetlenek az adott többségi ország nemzetállami ideológiájával, így azok maradéktalan betartatása nem lehetséges (CSERNICKÓ ÉS TÓTH, 2021; MARKÓ, 2022). *Többségi entitásoknak* minősülnek a többségi államok, nemzetek és országok (vö. ZSIGMOND, 2020; 2021), amelyek a többségi nemzeti identitást képviselik abban az országban, amelyhez a vizsgált kisebbségi csoportok földrajzi értelemben tartoznak (BÁRDI, 2020; KOVÁCS, 2016; ZSIGMOND, 2020). *Kisebbségi entitásoknak* pedig a kisebbségi magyar közösségek, egyetemek, a hozzájuk kapcsolódó városok és azok szűkebb-, illetve tágabb régiói minősülnek, amelyek e sajátos kisebbségi helyzetbe illeszkednek (KOVÁCS, 2016).

Kisebbségi és többségi csoportok viszonyában jelen lévő konfliktusok szimbolikus küzdelmekként értelmezhetőek Tajfel és Turner (1979) szociális identitás elmélete szerint. A szerzőpáros meglátásában, akik egy adott társadalmi csoportba tartoznak, azok képviselve önmagukat küzdenek a csoporton kívüliekkel szemben. Az *ingroup* és az *outgroup* közötti ellentét kiélesedik a politikai diskurzusok hatására. E vonatkozásban a kisebbségi csoportok (jelen esetben a romániai és az ukrániai magyarság) küzdenek önmagukért, mind a többségi államokkal, mind pedig a támogató (ebben az esetben a magyar) állammal. Kisebbségi érdekekkel szembenítő többségi állami intézkedésre egy példa a 2017-es ukrán nyelvtörvény, amely biztosítja az ukrán nyelv dominanciáját az ott élő nemzeti kisebbségek anyanyelvével szemben. A kisebbségeket és anyanyelvüket az ukrán hatalmi elit kommunikációjában nemzetbiztonsági fenyegetésnek nyilvánítja, melyek veszélyt

jelentenek az ukrán nemzetállam egységére. Ezért az ukrán törvények ellehetetlenítik a kisebbségi nemzeti és nyelvi érdekek érvényesítését, még ha ez akadályozza is az ország európai integrációját (BACSÓ ÉS PATAKI, 2024; CSERNICSKÓ ET AL., 2020; CSERNICSKÓ ÉS HLADONIK, 2024). A támogató állammal való szembenállásra pedig példa a magyar állami média asszimiláló hatása a regionális identitásra. A politikai témák számos esetben heves vitákat generálnak, sok a kritikus vélemény mind a helyi-, mind az egész nemzetre kiterjedő ügyek kapcsán (BAUER ET AL., 2021; BÁLVÁNYOS INTÉZET, 2021.).

Barth (2010) határteremtés elmélete magyarázatot ad arra, hogy az országok, nemzetek és régiók közötti különbségek miért bírnak társadalmi relevanciával. Az elmélet arra világít rá, hogy a természetes határok nem önmagukban léteznek, hanem azok társadalmilag konstruált jelentéssel bírnak. A társadalmi csoportok ezekhez a határokhöz szimbolikus értelmet társítanak. Azok kijelölése és betartása szituációfüggő, ebben a dinamikában a csoportközi érintkezésnek van meghatározó szerepe. Jól illeszkedhet ehhez az elméleti modellhez a székely szubetnikum (HANGA, 2021) példája. Egy székelyföldi egyén egyrészt székelyként határozhatja meg magát egy partiumi magyarral való interakciója során. Másrészt egy más nemzetiségű külföldivel szemben magyarként vagy romániai magyarként hivatkozhat magára. Harmadrészt egy magyarországi magyarhoz képest az erdélyi identitását helyezheti előtérbe.

Jelen kutatásra vonatkozóan a határteremtés (BARTH, 2010) lényeges a többségi entitásokkal szemben, ahol az etnikai és politikai határok hangsúlyosak, míg az anyaországgal szemben a földrajzi határ jelent akadályt (ZSIGMOND, 2020). Továbbá a lokális és regionális identitástípusok is határt képezhetnek mind a magyar-, mind a többségi nemzettel való azonosulás irányában (DOMOKOS ET AL., 2020).

A cikk tárgyát képező kapcsolódásokat magyarázza Anderson (1983) „láthatatlan közösség”-elmélete. Ebben a kisebbségi magyar közösségek (vö. HANGA, 2021) láthatatlan csoportokat alkotnak, melyeket a közös nyelv, a kultúra és egyéb tényezők mellett összeköt a közös kisebbségi sors is (BÁRDI, 2020; PAPP Z ET AL., 2017; VERES ÉS RUFF, 2018) Továbbá ilyen láthatatlan kötelék köti őket össze mind a támogató-, mind pedig a többségi entitásokkal. Előbbi esetében hangsúlyosabb a kulturális- és érzelmi kötődés. A többségi kapcsolódásokat tekintve,

az államnemzeti-, illetve interakció alapú kötődések lényegesebbek (ZSIGMOND, 2020).

A kisebbségi magyar közösségek támogatásában mindkét oldal részt vesz. A többségi állam részéről erre példa a magyar nyelvű közoktatás finanszírozása (BÁNYAI, 2020a, 2020b; BÁRDI, 2020; OROSZ, 2021; PÉNTÉK ÉS BENŐ, 2020). Ugyanakkor az anyaországi támogatás határozott és egyértelmű. A 2010-es évekre az anyaország társadalma felől hangsúlyosabbá vált a támogató viszonyulás a külföldi közösségek irányába (TŐZSÉR ET AL., 2017; PAPP Z. ET AL., 2018), nem beszélve arról, hogy az anyaország külföldi közösségeket támogató állami intézkedései is a befogadás irányába hatnak (PÉTI ÉS MOZGA, 2023).

2.2. Korábbi ifjúságkutatások eredményeinek szintézise

2.2.1. A nemzethez tartozás

1. táblázat

A 2020-as ifjúságkutatás (DOMOKOS ET AL., 2020) alapján Erdélyben 94%, Kárpátalján pedig 93% vallotta magát magyarnak. Továbbá az erdélyi mintának 3%-a, a kárpátaljaiak pedig 7%-a sorolta magát a többségi nemzethez. Illetve a kárpátaljai mintában nagyobb (89%) arányban tartják a helyi magyarságot a magyar nemzet részének az erdélyihez (85%) képest.

2. táblázat

2016-ban (VERES ÉS RUFF, 2018) az erdélyi minta 87%-a tartotta a romániai magyarságot a magyar nemzet részének, míg Kárpátalján 93% vallotta az ukrainai magyarságot a magyar nemzethez tartozónak. Illetve az erdélyi minta nagyobb (57%) arányban tartja az országban élő magyarokat a többségi nemzet részének a kárpátaljai mintához (49%) képest.

3. táblázat

A GeneZys 2015-ös (Zsigmond, 2020) kutatás esetében pedig az ország magyarságának a többségi nemzethez való tartozásában alig van különbség a két minta között, de itt a kárpátaljai mintában magasabb (66%) az arány az erdélyihez (64%) képest. Ugyanakkor a kisebbségi magyar közösségnek a magyar nemzethez

1. táblázat:
A nemzethez tartozás a Külhoni Magyar fiatalok 2020 alapján
 (N-Kárpátalja=500, N-Erdély=2000)

Nemzet és szint	Kárpátalja	Erdély
Magyar nemzet – egyéni szint	93%	94%
Magyar nemzet – csoportszint	89%	85%
Többségi nemzet – egyéni szint	7%	3%

Forrás: Domokos et al., 2020

2. táblázat:
A nemzethez tartozás a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 alapján
 (N-Kárpátalja=500, N-Erdély=2000)

Nemzet és szint	Kárpátalja	Erdély
Magyar nemzetcsoporszint	93%	87%
Többségi nemzetcsoporszint	49%	57%

Forrás: Veres és Ruff, 2018

3. táblázat:
A nemzethez tartozás a GeneZys 2015 alapján
 (N-Kárpátalja=500, N-Erdély=1000)

Nemzet és szint	Kárpátalja	Erdély
Magyar nemzetcsoporszint	94%	89%
Többségi nemzetcsoporszint	66%	64%

Forrás: Zsigmond, 2020

való tartozásában is a kárpátaljai minta aránya magasabb (94%) az erdélyihez (89%) képest.

Zsigmond (2020) elemzése a 2015-ös adatok alapján összeveti a lehetséges okait annak, hogy miért gondolják úgy a megkérdezettek, hogy az adott kisebbségi magyar közösség az adott nemzethez tartozik, vagy pedig nem képezi annak részét. Ennek alapján Erdélyben a magyar nemzethez való tartozásban nagyobb szerepe van a spontán nemzeti azonosulásnak (42%), mint Kárpátalján (36%). Kárpátalján (38%) pedig erre vonatkozóan nagyobb szerepe van a történelmi múltnak, mint Erdélyben (23%). A többségi nemzethez való tartozás

tekintetében az erdélyi mintában (80%) gyakoribb az államnemzeti érvelés (a többségi nemzethez való kötődés oka az hogy az országuk magyarsága a többségi országban él), mint a kárpátaljai mintában (64%). Abban a tekintetben, hogy a kisebbségi közösség miért nem része a többségi nemzetnek, a kárpátaljai mintában gyakoribb a sérelmi érvelés (úgy látják, hogy a románok/ukránok negatívan viszonyulnak a romániai/ukrajnai magyarsághoz, ezért nem tartják azt a román/ukrán nemzet részének) miatt (27%), míg ez az arány Romániában csak 10%. Romániában pedig a különbözőségekre (úgy gondolják, hogy mivel a romániai/ukrajnai magyarság

különbözik a románokról/ukránoktól, ezért országuk magyarsága nem alkotja részét a román/ukrán nemzetnek) való hivatkozás aránya magasabb (36%), mint Ukrajnában (25%). A magyar nemzethez való tartozás megtagadása az államnemzeti logikához, a sérelmi érveléshez és a különbözőséghez vezethető vissza. Ennek aránya mindkét esetben alacsony, de Erdélyben valamivel magasabb (11%), míg Kárpátalján alacsonyabb (6%). A többségi országhoz, illetve többségi lakosokhoz való kötődés mindkét országban növeli a többségi nemzettel való azonosulást, míg a regionális identitás csökkenti azt.

4. táblázat

Egy kizárólag erdélyi fiatalokra vonatkozó 2015-ös felmérésben (I. Márton, 2023; Veres, 2017) a résztvevők 93,9%-a saját magát, míg 97%-a a romániai magyarságot tartja a magyar nemzet részének. Továbbá a megkérdezettek 61,4%-a tartja a romániai magyarságot, és 32,9%-a saját magát a román nemzet részének. Különbségek vannak régiók tekintetében is a román nemzethez való viszonyulásban: a székelyföldi alanyok 58%-a tartja a romániai magyarságot a román nemzet részének, 27,6%-a saját magát. Partium esetében ez az arány 66,2% a romániai magyarságra és 38,6% az egyénre nézve.

2.2.2. A térbeli egységekhez való kötődés

5. táblázat

A 2020-as felmérésre visszatérve (DOMOKOS ET AL., 2020) az elsődleges kötődés (a kérdés arra vonatkozott, hogy milyen népcsoporthoz vagy területi egység lakóihoz kötődnek elsődlegesen az alanyok) vonatkozásában Erdélyben (48%) jellemzőbb az összmagyarsághoz való kötődés, mint a kárpátaljai mintában (40%). Kárpátalján (34%) viszont a regionális magyar kategória aránya magasabb az erdélyi mintához (23%) képest. A tisztán regionális kötődés aránya is magasabb Kárpátalján (11%), mint Erdélyben (3%).

6. táblázat

A haza megnevezésére vonatkozó kérdés kapcsán is kitűnik a regionális identitás hangsúlyosabb jelenléte Kárpátalján Erdélyhez képest. A kárpátaljai minta 54%-a Kárpátalját tartja hazájának, míg az erdélyi minta esetében ez az arány 39% Erdélyre vonatkozóan. Ugyanakkor

árnyalja a képet az, hogy az erdélyi mintában lehetséges ennél szűkebb régióval való azonosulás is. E tekintetben 8% jelölte Székelyföldet, 2% pedig Partiumot hazájának. A települést hazájuknak vallók aránya pedig az erdélyi mintában magasabb (27%), mint a kárpátaljaiban (17%). Magyarországot magasabb arányban jelölték hazájuknak Kárpátalján (4%), mint Erdélyben (1%). Továbbá a kárpátaljai alanyok Ukrajnát (13%) is magasabb arányban jelölték hazájuknak, mint az erdélyiek Romániát (9%).

Egy kolozsvári magyar fiatalok körében végzett kutatás 2016-ra erősödő székely és erdélyi kötődést állapított meg az évezred első évtizedének végéhez képest (VERES in NSKI, 2016), míg egy 2018–19-es vizsgálat erős gazdasági etnocentrikus térségi kötődést és erős térségi identitást mutatott ki Erdélyben és Székelyföldön (más magyar nemzetrészekkel összevetésben) (BORBÉLY ET AL., 2020; NSKI, 2018).

7. táblázat

További megállapítások vonhatók le Veres és Ruff elemzése (2018) kapcsán a 2016-os adatokra vonatkozóan a regionális, lokális és országhoz kapcsolódó identitástípusokról. A kárpátaljai magyarok erős regionális identitását ez a vizsgálat is bizonyítja. 52%-a a kárpátaljai mintának Kárpátalját tartja hazájának, ezzel szemben a székelyföldiek 38%-a, a Partiumba és a szörványba tartozó alanyok 29%-a tartja hazájának Erdélyt. A Partiumba és szörványba tartozó alanyok 4%-a tartja Partiumot, míg a székelyföldiek 19%-a Székelyföldet hazájának. A Partiumba és szörványba tartozó alanyok esetében erősebb (18%) a többségi ország hazaként való megnevezése, mint a székelyföldi (8%) és a kárpátaljai mintában (7%). Partium és a szörvány rendelkezik a legmagasabb aránnyal (30%) a településhez kapcsolódó identitás esetében is, míg a székelyföldi mintának 20%-a, a kárpátaljainak pedig 19%-a tartja a települést, ahol lakik, hazájának

8. táblázat (lásd következő oldal)

Az elemzés (Veres és Ruff, 2018) tartalmaz Magyarországgal kapcsolatos itemeket is egy 1-től 5-ig terjedő skálán, és mind a két esetben a kárpátaljai minta átlaga magasabb az erdélyinél. Magyarország szeretetét tekintve, ez az átlag Kárpátalján 4,3, míg Erdélyben 3,7. A Magyarországon való étellel kapcsolatban pedig Kárpátalján 3,2, Erdélyben 2,5.

4. táblázat:
A nemzethez tartozás a Kincses Kolozsvár 2015 alapján
(N=717)

Nemzet	Egyéni szint	Csoportos szint
Magyar nemzet	93,9%	97,0%
Román nemzet	32,9%	61,4%

Forrás: Veres, 2017

5. táblázat:
Csoportokhoz való kötődés a Külhoni Magyar Fialok 2020 alapján
(N-Kárpátalja=500, N-Erdély=2000)

Az elsődleges kötődés iránya	Kárpátalja	Erdély
Magyarok	40%	48%
Kárpátaljai/erdélyi magyarok	34%	23%
Kárpátaljaiak/erdélyiek	11%	3%

Forrás: Domokos et al., 2020

6. táblázat:
A haza megnevezése a Külhoni Magyar Fialok 2020 alapján
(N-Kárpátalja=500, N-Erdély=2000)

A haza megnevezése	Kárpátalja	Erdély
Régió	39,0%	54,0%
Település	17,0%	27,0%
Magyarország	4,0%	1,0%
Többségi ország	13,0%	9,0%

Forrás: Domokos et al., 2020

7. táblázat:
A haza megnevezése a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 alapján
(N-Kárpátalja=500, N-Erdély=2000)

A haza megnevezése	Kárpátalja	Székelyföld	Partium és szórvány
Régió	52,0%	38,0%	29,0%
Szűkebb régió	–	19,0%	4,0%
Többségi ország	7,0%	8,0%	18,0%
Település	19,0%	20,0%	30,0%

Forrás: Veres és Ruff, 2018

8. táblázat:
A Magyarországhoz való kötődés kritériumai a Magyar Ifjúság Kutatás 2016 alapján
 (N-Kárpátalja=500, N-Erdély=2000)

A Magyarországhoz való kötődés kritériumai	Kárpátalja	Erdély
Magyarország szeretete	4,3	3,7
Magyarországon való élet lehetősége	3,2	2,5

Forrás: Veres és Ruff, 2018

3. Módszertan

3.1. Kutatási kérdések

K1: *Milyen különbségek vannak régiók szerint abban, hogy mennyire tartják magukat és a kisebbségi magyar közösségüket a magyar-, illetve a többségi nemzet részének?*

Az alanyoknak magukra és a kisebbségi magyar közösségükre vonatkozóan tettünk fel egy-egy kérdést a magyar-, illetve a többségi nemzettel való azonosulással kapcsolatban. A kérdések a következők voltak: Mennyire tartja Ön magát a magyar nemzet részének? Mennyire tarja Ön a romániai/ukrajnai a magyarságot a magyar nemzet részének? Mennyire tartja Ön magát a román/ukrán nemzet részének? Mennyire tartja Ön a romániai/ukrajnai magyarságot a román/ukrán nemzet részének? Ez a dimenzió a *nemzethez való tartozás* nevet viseli.

K2: *Milyen különbségek vannak régiók szerint abban, hogy mennyire tartják meghatározónak a különböző térségi egységekkel való kapcsolatot önmaguk, illetve a kisebbségi magyar közösségük számára?*

Az egyéni szinten ez a szempont kiterjed az anyaország és a többségi ország mellett a külföldi magyar felsőoktatási intézményre, annak városára és a szűkebb-, illetve tágabb régiójára is (Partiumi Keresztény Egyetem, Partium régió, Nagyvárad, Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ, Székelyföld, Székelyudvarhely, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Kárpátalja, Beregszász). A kárpátaljai kérdőív nem tartalmazza a szűkebb régiót, míg a két erdélyi kérdőív esetében a tágabb régió közös (Erdély). Ezekre a térségi egységekre

kérdezett rá a kérdőív a következő kérdéssel: Mennyire határozza meg az Ön identitását a következőkkel való kapcsolata...? A csoportszint esetében csak a többségi- és az anyaországgal kapcsolatos viszonyulásra tért ki a kutatás. Ebben az esetben a kérdés a következő volt: Ön szerint a romániai/ukrajnai magyarság identitását mennyire határozza meg a következőkkel való kapcsolata...? Ez a *dimenzió a térségi egységekhez való viszonyulás*.

K3: *A teljes mintanagyságot, illetve a régiók szerinti almintákat tekintve vannak-e összefüggések az országokhoz és nemzetekhez való viszonyulásmódok között?*

E célkitűzés a korábban már felvázolt két dimenzió kapcsolatára épül ország–nemzet viszonyokra fókuszálva. Ehhez a célkitűzéshez két hipotézis tartozik, az első a többségi országhoz és a többségi nemzethez, míg a másik a Magyarországhoz és a magyar nemzethez fűződő identitás kapcsolatára vonatkozik. E két hipotézis ellenőrzése Spearman-féle korrelációanalízissel történt. Illetve az előző két célkitűzéshez szintén két hipotézis kapcsolódik, melyeket Mann–Whitney U-próbával vizsgálunk. A hipotéziseket a következő alfejezetben mutatja be a tanulmány.

3.2. Hipotézisek

H1. *Feltételezzük, hogy a magyar nemzethez a kárpátaljai-, míg a többségi nemzethez az erdélyi alanyok kötődnek erősebben*

A korábbi nagymintás ifjúságkutatások eredményeinek szintézise (DOMOKOS ET AL., 2020; ZSIGMOND, 2020; VERES ÉS RUFF 2018) rámutat arra, hogy az erdélyi és kárpátaljai mintákat tekintve a legtöbb esetben jellemzően

4-6%-kal a kárpátaljai fiatalok jobban kötődnek a magyar nemzethez az erdélyiekhez képest. A többségi nemzetre vonatkozóan kiemelhető az, hogy az erdélyi alanyok kötődése 2016-ban (Veres és Ruff, 2018) 8%-kal volt erősebb, viszont a 2020-as ifjúságkutatásban a kárpátaljai alanyok haladták meg e tekintetben az erdélyieket 4%-kal. Más esetben (DOMOKOS ET AL., 2020; ZSIGMOND, 2020) szinte azonos az eredmény, csupán 1–2%-nyi eltérés figyelhető meg a két régió fiataljai között.

H2. *Feltételezzük, hogy Magyarországhoz a kárpátaljai, míg a többségi országhoz az erdélyi alanyok kötődnek erősebben*

Az első hipotézis érvrendszerével összhangban, feltételezésünk szerint az országhoz való kötődés a nemzethez való kötődéshez hasonló tendenciákat mutat, azt feltételezve az elméleti szintézis (BRUBAKER, 1996; ERIKSEN, 2010; ANDERSON, 1983) alapján, hogy ezek összekapcsolódnak. A 2016-os ifjúságkutatás (VERES ÉS RUFF, 2018) alapján a Magyarországhoz való kötődés minden dimenziójában láthatóan magasabb átlaga volt a kárpátaljai alanyoknak az erdélyiekhez képest. Továbbá az erdélyi alanyok jelentősen magasabb arányban neveztek a többségi országot hazájuknak a kárpátaljaiakhoz képest. A különbséget legnagyobb mértékben a Partiumban és a szórványban lakó alanyok adták, akik e tekintetben nyitottabbak a többségi ország felé. A 2020-as ifjúságkutatás (DOMOKOS ET AL., 2020) szintén a kárpátaljaiak erősebb kötődését mérte az anyaország iránt, ugyanakkor néhány százaléknyi különbséggel a többségi ország irányába is a kárpátaljai alanyok kötődnek erősebben. Kiemelhető viszont a kárpátaljai fiatalok körében a sérelmi narratívák (ZSIGMOND, 2020) viszonylag erős jelenléte. Ebből kiindulva, feltehetően az utóbbi események (BACSÓ ÉS PATAKI, 2024; CSERNICSKÓ ET AL., 2020; CSERNICSKÓ ÉS HLADONIK, 2024) hatására a határképződés (BARTH, 2010) intenzitása nőtt a kárpátaljai magyarság és az ukrán társadalom között.

H3. *Feltételezzük, hogy a többségi nemzettel és a többségi országgal való azonosulás között összefüggés van, és ez a kapcsolat pozitív irányú*

A hipotézis az államnemzeti- és kultúrnemzeti identitásnak alapvetően diadikus modelljéből (ERIKSEN, 2010) és a brubakeri triadikus mező (BRUBAKER, 1996) továbbgondolt változatából indul ki. Korábbi kutatások

bizonyítják, hogy a többségi nemzethez való kötődés alapvetően államnemzeti természetű (I. VERES, 2017; ZSIGMOND, 2020) mind a két kisebbségi magyar közösség esetében. A többségi ntitások vonatkozásában még jellemzőek azinterakció alapú kötődések a többségi etnikummal (ZSIGMOND, 2020) és a többségi állam is közvetíti a többségi nemzet kultúráját, de a két kultúra különbözősége, mi több a nemzetállami ideológia általi szembehelyezkedése (I. CSERNICSKÓ ÉS TÓTH, 2021; MARKÓ, 2022) határt képez (BARTH, 2010) a többség és kisebbség között. Viszont ha az alanyok mégis ingroup-közösséget vállalnak (TAJFEL ÉS TURNER, 1979) a többségi nemzettel, akkor feltehetően a többségi országhoz is kötődnek, ha azt feltételezzük, hogy a többségi ország által behatárolt térben a kisebbségi és többségi entitások egymással – mint egy láthatatlan egység – összeköttetésben állnak (ANDERSON, 1983).

H4. *Feltételezzük, hogy a magyar nemzettel és a Magyarországgal való azonosulás között nincs összefüggés*

A korábban vázolt gondolatmenethez kapcsolódóan a korábbi ifjúságkutatások bizonyítják a magyar nemzethez való kötődés meghatározó jellegét, azzal együtt, hogy ebben a kötelékben kevésbé hangsúlyosak az államnemzeti elemek (MÁRTON, 2023; VERES, 2017; VERES ÉS RUFF, 2018; ZSIGMOND, 2020). Ebben a viszonyrendszerben kevésbé van jelen a kisebbségi entitások közvetlen interakciója Magyarországgal, még ha a magyar állam támogató szerepben (Brubaker, 1996) részt is vesz a kisebbségi közösségek életében, ugyanakkor ez nem garantálja azt, hogy az anyaországhoz való kötődés is hasonló erősségű legyen (I. ZSIGMOND, 2020).

3.3. Célcsoport és minta

A kutatás célcsoportját a három felsőoktatási intézmény hallgatói képezik. A három intézmény vezetősége biztosított számunkra hozzáférést a hallgatók létszámáról. Az adatbázisok alapján az erdélyi célcsoport 1308 hallgatót foglal magába, ebből 853 a Partiumi Keresztény Egyetem és 455 a Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ hallgatója. A kárpátaljai célcsoportot a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem hallgatói képezik, ők összesen 1265-en vannak. A három célcsoport összesen 2573 hallgatót foglal magába. Mivel a kárpátaljai célcsoport létszáma hasonló, mint

a két erdélyi hallgatói közösségé együttvéve, és a mint a is hasonló arányban oszlik meg, ezért a kutatók a jelen kutatásban a partiumi és a székelyföldi mintákat egy mintaként kezelték, ugyanakkor a regionális különbségek érzékeltetésére a két minta eredményeit külön-külön is közli a tanulmány.

Kényelmi mintavételt (CSÍKOS, 2020) alkalmaztak a kutatás során, így a minta nem reprezentatív. Ennélfogva az eredmények nem általánosíthatóak, feltáró jellegűek. A kutatás célja elsősorban az, hogy az olvasó betekintést nyerjen abba, milyen regionális különbségek figyelhetők meg a határon túli magyar hallgatói közösségek nemzetre, országra és lokális-regionális terekre vonatkozó identitásmintázatai között. Ugyanakkor a célcsoport minden hallgatója megkapta a kérdőíveket a vizsgált felsőoktatási intézmények vezetőségén keresztül. A mintát összesen 332 hallgató alkotja, közülük 144 alany tartozik a kárpátaljai-, és 188 az erdélyi mintához. Az erdélyi minta pedig a 119 alanyt tartalmazó partiumi és a 69 alanyból álló székelyföldi almintákból áll.

A mintavétel erdélyi partiumi (Románia), erdélyi székelyföldi (Románia) és kárpátaljai (ukrajnai) vizsgálati területeiről fontos megemlíteni, hogy mindegyik a külhoni magyarság tömbös településterülete, ahol az alapvetően vidékies jellegű térségek településein a magyarság gyakran többséget alkot (PÉTI ET AL. 2020). A székelyföldi vizsgálati terület ugyanakkor eltér a másiktól, mert Magyarország határától messze esik, valamint kimagaslik lélekszámával; két megyében még megyei szinten is többséget alkot a magyarság (PÉTI ET AL. 2020).

Az esetválasztást indokolja az, hogy e három intézmény mindegyike a kisebbségi magyar felsőoktatási intézmények sorába illeszkedik, és az adott régió magyarságához kapcsolódik. Továbbá a három felsőoktatási intézmény szorosan kapcsolódik annak városához (Nagyvárad, Székelyudvarhely, Beregszász), és az anyaországhoz is (II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR EGYETEM, 2025; PARTIUMI KERESZTÉNY EGYETEM, 2025; SZÉKELYUDVARHELYI EGYETEMI KÖZPONT, 2025), ami relevánssá teszi a lokális és az anyaországgal kapcsolatos identitás vizsgálatát (KADLICSKÓ, 2024). Az elemzés szempontjából még fontos volt a régiók szerinti összehasonlíthatóság is, ezért három olyan tájegységre esett a választásunk, mely élesen különbözik (VERES, 2017, VERES ÉS RUFF, 2018, ZSIGMOND, 2020, DOMOKOS ET AL., 2020) a cikk tárgyát képező identitástípusok mentén. Végül az is fontos

szempont volt, hogy az erdélyi és kárpátaljai minták hasonló arányban legyenek jelen a mintában.

3.4. Mérőeszköz és adatelemzés

A kvantitatív kutatás online kérdőíven alapszik. A lekérdezés 2025. március 12. és 24. között zajlott. Ezen belül a két fő dimenzió 1-től 5-ig terjedő skálákra épül, az 1-es érték jelenti a legkisebb-, az 5-ös pedig a legnagyobb mértékű azonosulást. Ezen esetekben az adatvizualizáció során az átlagokat használják fel. Annak eldöntése, hogy az összefüggés-vizsgálatokba bevonandó változókkal végezhető-e parametrikus eljárások, a Kolmogorov–Smirnov tesztet használtuk. Mivel minden esetben a próba eredménye szignifikáns, így a normalitás kritériuma nem teljesül. Ennek tudatában kétféle nonparametrikus elemzési módszer alkalmazására került sor. Az országhoz és nemzethez való kötődés kapcsolatát Spearman-féle korrelációanalízissel, a regionális összefüggéseket Mann–Whitney U-próbával vizsgálta a kutatás.

4. Eredmények

4.1. A minta megoszlása néhány háttérváltozó szerint

A minta megoszlását tekintve elmondható, hogy az alanyok 56,63%-a az erdélyi mintához tartozik, 43,37%-a pedig a kárpátaljaihoz. Az erdélyi mintán belül a partiumi almintá 63,3%-ot, a székelyföldi pedig 36,7%-ot tesz ki. A kárpátaljai kitöltők között a nők aránya 78,5%, a férfiaké pedig 21,5%. Az erdélyi mintában 71,8% a nők és 28,2% a férfiak aránya.

Mind Kárpátalján, mind pedig Erdélyben több, mint 90%-a a kitöltőknek a többségi országban lakik. A kárpátaljai mintának 92,4%-a lakik Ukrajnában, az erdélyinek pedig 96,8%-a lakik Romániában állandó lakhelyét tekintve. Míg a kárpátaljai mintának 5,6%-a, az erdélyinek 2,1%-a lakik Magyarországon. Az állandó lakhely települését tekintve, a kárpátaljai minta nagy része vidéki településen (76,4%) él, míg csupán 23,6% városban. Az erdélyi mintában magasabb a városi településen

lakók (52,1%) aránya a vidéken lakókhöz (47,9%) képest. A kor szerinti megoszlás tekintetében a kárpátaljai minta 89,6%-a 18 és 22 év közötti, az ennél idősebbek aránya 10,4%. Az erdélyi mintában 56,9 százalék a 18 és 22 év közöttiek aránya, míg 43,1%-uk ennél idősebb.

4.2. A nemzethez tartozás

9. táblázat

A nemzethez való tartozás többes klasszifikációs logikáját (I. BINDORFFER, 2001; VERES, 2017; ZSIGMOND, 2020) alkalmazva egyéni szinten a magyar nemzethez való tartozásban vehetőek észre nagyobb hasonlóságok a két minta között. A kárpátaljai minta átlaga a magyar nemzethez való tartozás tekintetében 4,35, míg Erdélyé 4,27. Ugyanakkor a többségi nemzet vonatkozásában is a kárpátaljai minta átlaga magasabb (2,65) az erdélyihez (2,53) képest, viszont az erdélyi minta rendelkezik nagyobb mediánnal (3) a kárpátaljaihoz (2) képest.

10. táblázat

A csoportos szint esetében a többségi nemzethez való tartozásban mutatkozik kisebb különbség a két

minta közül. A négy variáció közül egyedül ebben a szempontban van az erdélyi mintának (2,59) nagyobb átlaga a kárpátaljaihoz (2,58) képest, és itt is csak egy századdal. A magyar nemzethez való tartozásban pedig – ahogy egyéni szinten is – a kárpátaljai minta átlaga magasabb.

A nemzethez való kötődésre vonatkozóan előzetesen megszületett egy hipotézis, amely szerint a magyar nemzethez a kárpátaljai-, míg a többségi nemzethez az erdélyi alanyok kötődnek jobban. A hipotézist cáfolták az eredmények, mivel a Mann–Whitney próba eredménye egyik esetben sem szignifikáns, tehát a kisebb különbségek ellenére hasonló mintázatok vehetőek észre e tekintetben az erdélyi és kárpátaljai alanyok között.

11. táblázat, lásd következő oldal

A székelyföldi és partiumi mintákat összehasonlítva, megállapítható, hogy egyéni szinten a székelyföldi mintában kevésbé (4,22) artják az alanyok magukat a magyar nemzet részének a partiumi mintához (4,30) képest. Míg a román nemzethez való tartozást tekintve, a székelyföldi alanyok átlaga magasabb (2,58) a partiumihoz (2,50) viszonyítva.

9. táblázat:

A nemzethez tartozás egyéni szintje a két mintában
(N-Kárpátalja=144, N-Erdély=188)

Mennyire tartja magát...?	Kárpátalja	Erdély
A magyar nemzet részének	4,35	4,27
A többségi nemzet részének	2,65	2,53

Forrás: a szerző saját szerkesztése

10. táblázat:

A nemzethez tartozás csoportos szintje a két mintában
(N-Kárpátalja=144, N-Erdély=188)

Mennyire tartja a romániai/ukrajnai magyarságot...?	Kárpátalja	Erdély
A magyar nemzet részének	4,13	4,05
A többségi nemzet részének	2,58	2,59

Forrás: a szerző saját szerkesztése

12. táblázat, lásd következő oldal

Csoportos szinten már fordított a helyzet. E tekintetben a székelyföldi alanyoknak az átlaga magasabb (4,13) a magyar nemzethez való tartozás vonatkozásában a partiumihoz (4,00) képest. A román nemzethez való tartozás vonatkozásában pedig a partiumi minta átlaga magasabb (2,65) a székelyföldi alanyokhoz (2,45) képest.

4.3. A térbeli egységekhez való viszonyulás**13. táblázat**

A térbeli egységekhez való viszonyulás tekintetében kitűnik, hogy a többségi országon kívül mindegyik egység esetében a kárpátaljai minta átlaga magasabb az erdélyihez képest. A többségi ország esetében figyelhető meg a legkisebb különbség, és az eddig vizsgált szempontok közül egyedül itt alacsonyabb a kárpátaljai minta átlaga (2,92) az erdélyihez (3,03) képest.

A legélesebb különbség a régió esetében van, a kárpátaljai minta átlaga Kárpátaljára vonatkozóan 4,67, míg az erdélyi mintáé 4,2 Erdély vonatkozásában. Ugyanakkor a szűkebb régióhoz sem kötődnek összeítve jobban az erdélyi alanyok, mint Erdélyhez.

A felsőoktatási intézmény városához kapcsolódó identitás esetében szintén a kárpátaljai minta átlaga magasabb (3,84) az erdélyihez (3,73) viszonyítva. Emellett a felsőoktatási intézmény esetében is a kárpátaljai minta átlaga nagyobb (4,02), mint az erdélyi (3,74).

Jelentős különbség figyelhető meg a Magyarországhoz való viszonyulás tekintetében is, melynek átlaga szintén Kárpátalján magasabb (3,63) Erdélyhez (3,25) képest.

14. táblázat

Csoportos szinten (a romániai-, illetve az ukrainai magyarságra vonatkoztatva a kérdést) nyilvánvalóbbá válik a különbség a kárpátaljai és az erdélyi minták között, mind a Magyarországhoz, mind pedig a többségi országhoz való viszonyulás vonatkozásában. A kárpátaljai minta kisebb (3,17) átlaggal rendelkezik a többségi országhoz való kötődést tekintve az erdélyi mintához (3,39) képest.

Az anyaországhoz való kötődést tekintve is nőttek a különbségek az egyéni szinthez képest, ugyanakkor szintén a kárpátaljai mintának van magasabb (4,00) átlaga az erdélyihez (3,55) viszonyítva.

15. táblázat, lásd következő oldal

A Mann–Whitney U-tesztek alapján szignifikáns mértékű összefüggés van az erdélyi és a kárpátaljai al minta között az anyaországhoz való viszonyulás tekintetében mind egyéni- ($p=0,002$), mind pedig csoportos szinten (0,000). A rangeloszlások alapján mindkét esetben akárpátaljai alanyok kötődése erősebb Magyarországhoz, mint az erdélyieké. Ugyanez mondható el a régióhoz való kötődés esetében is, tehát a kárpátaljai alanyok jobban kötődnek Kárpátaljához, mint az erdélyiek Erdélyhez. Az anyaország esetében egyéni szinten különbség van a mediánok tekintetében, Kárpátalján ennek értéke 4, míg Erdélyben 3. Csoportos szinten (4) és a régió (5) esetében viszont a két minta mediánja azonos.

Az erre a dimenzióra vonatkozó előzetes hipotézist csak részben igazolták az eredmények. Az előzetes várakozásoknak megfelelően a kárpátaljai alanyok kötődése Magyarország felé szignifikáns mértékben erősebb az erdélyiekhez képest, viszont a többségi ország esetében nem szignifikáns a Mann–Whitney próba eredménye.

16. táblázat, lásd következő oldal

Az erdélyi minta regionális megoszlását tekintve, kitűnik, hogy Székelyföldön a partiumi mintához képest erősebben kötődnek a felsőoktatási intézmény városán kívül az összes vizsgált területi egységhez. Ez a tendencia az országok vonatkozásában jellemző mind a Romániához (3,10 a 2,98-hoz képest), mind pedig Magyarországhoz (3,33 a 3,20-hoz képest) való kötődésre.

17. táblázat, lásd következő oldal

Székelyföldön erősebb a kötődés mind Erdélyre (4,42-es átlag a 4,08-hoz képest, 5-ös medián a 4-essel szemben), mind pedig a szűkebb régióra vonatkozóan. E tekintetben a székelyföldi minta átlaga 4,43 és mediánja 5 Székelyföld esetében, míg a partiumi minta átlaga 3,84 és mediánja 4 Partium régióra vonatkozóan. A Mann–Whitney U-tesztek alapján szignifikáns mértékben különbözik egymástól a két al minta rangeloszlása e két – regionális identitásra vonatkozó – szempont esetében. Erdély esetében a szignifikancia-szint 0,017, míg a szűkebb régió vonatkozásában 0,000.

Szintén a székelyföldi minta átlaga magasabb, mint a partiumi a külhoni magyar felsőoktatási intézmény (3,78 a 3,72-höz viszonyítva) vonatkozásában.

11. táblázat:
A nemzethez tartozás egyéni szintje a két erdélyi almintában
(N-Partium=119, N-Székelyföld=69)

Mennyire tartja magát...?	Partium	Székelyföld
A magyar nemzet részének	4,30	4,22
A román nemzet részének	2,50	2,58

Forrás: a szerző saját szerkesztése

12. táblázat:
A nemzethez tartozás csoportos szintje a két erdélyi almintában
(N-Partium=119, N-Székelyföld=69)

Mennyire tartja a romániai magyarságot...?	Partium	Székelyföld
A magyar nemzet részének	4,00	4,22
A román nemzet részének	2,65	2,45

Forrás: a szerző saját szerkesztése

13. táblázat:
A térbeli egységekhez való viszonyulás egyéni szintje a két mintában
(N-Kárpátalja=144, N-Erdély=188)

Térbeli egységekhez való viszonyulás – egyéni szint	Kárpátalja	Erdély
Többségi ország	2,92	3,03
Magyarország	3,63	3,25
Régió	4,67	4,20
Szűkebb régió	–	4,06
Az intézmény városa	3,84	3,73
A felsőoktatási intézmény	4,02	3,74

Forrás: a szerző saját szerkesztése

14. táblázat:
A térbeli egységekhez való viszonyulás csoportos szintje a két mintában
(N-Kárpátalja=144, N-Erdély=188)

Térbeli egységek – csoportos szint	Kárpátalja	Erdély
Többségi ország	3,17	3,39
Magyarország	4,00	3,55

Forrás: a szerző saját szerkesztése

15. táblázat:
A térbeli egységekkel kapcsolatos regionális összefüggések a két mintában
 (N-Kárpátalja=144, N-Erdély=188)

Szignifikáns összefüggések	Kárpátalja	Erdély	z	U	Szignifikancia-szint
Magyarország – egyéni	184,79	152,49	-3.15	10902,00	0,002
Magyarország – csoportszint	188,69	149,50	-3.86	10340,50	0,000
Régió	190,48	148,14	-4.74	10083,50	0,000

Forrás: a szerző saját szerkesztés

16. táblázat:
A térbeli egységekhez való viszonyulás egyéni szintje a két erdélyi almintában
 (N-Partium=119, N-Székelyföld=69)

Térbeli egységek – egyéni szint	Partium	Székelyföld
Románia	2,98	3,10
Magyarország	3,2	3,33
Erdély	4,08	4,42
Szűkebb régió	3,84	4,43
Az intézmény városa	3,78	3,64
A felsőoktatási intézmény	3,72	3,78

Forrás: a szerző saját szerkesztése

17. táblázat:
A térbeli egységekkel kapcsolatos regionális összefüggések a két erdélyi almintában
 (N-Partium=119, N-Székelyföld=69)

Szignifikáns összefüggések	Partium	Székelyföld	z	U	Szignifikancia-szint
Erdély	87,96	105,78	-2.40	3327,50	0,017
Szűkebb régió	84,78	112,27	-3.53	2948,50	0,000

Forrás: a szerző saját szerkesztés

A várost tekintve, a partiumi minta kötődése erősebb (3,78) Nagyvárad iránt, mint a székelyföldi (3,64) Székelyudvarhely vonatkozásában.

A többségi ország esetében a székelyföldi alanyok Romániához való kötődésének átlaga 3,10, míg a partiumi mintában 2,98.

18. táblázat

Az erdélyi mintát tekintve, a Magyarországhoz való kötődés átlaga magasabb a székelyföldi almintában (3,67) mint a partiumiban (3,49). A Romániához való viszonyulás esetében pedig már a partiumi minta átlaga enyhén magasabb (3,40) a székelyföldihez

18. táblázat:
A térbeli egységekhez való viszonyulás csoportos szintje a két erdélyi almintában
 (N-Partium=119, N-Székelyföld=69)

Térbeli egységek – csoportos szint	Partium	Székelyföld
Románia	3,40	3,38
Magyarország	3,49	3,67

Forrás: a szerző saját szerkesztése

(3,38) képest, addig az egyéni szint esetében ez fordítva volt.

4.4. Az országhoz és a nemzethez való kötődés kapcsolata

A harmadik hipotézis, melyet a jelen kutatás a Spearman-féle korrelációelemzéssel vizsgált, beigazolódott, mivel mindkét szinten, és mind az öt adatbázis alapján az összefüggés szignifikáns mértékű, illetve a korrelációs együttható értéke pozitív. Tehát, ha egy egyén identitásában fontos szerepe van a többségi országnak, akkor jobban is kötődik a többségi nemzethez. Ugyanígy ha egy egyén úgy látja, hogy az országa magyar közössége erősebben kötődik a többségi országhoz, akkor inkább látja közösségét a többségi nemzet részének.

A – szintén Spearman-féle korrelációelemzéssel vizsgált – nullhipotézis elvethető, mivel a székelyföldi mintát kivéve, mindkét szinten e két támogató entitással kapcsolatos változó összefügg egymással. Minden esetben a korrelációs együttható értéke pozitív, tehát ha egy egyén számára hangsúlyosabb a Magyarországgal való kapcsolat, akkor a magyar nemzettel kapcsolatos kötődése is erősebb. Ezzel párhuzamosan, ha egy egyén úgy látja, hogy a kisebbségi magyar közössége identitására vonatkozóan fontos a Magyarországgal való kapcsolat, akkor erősebbnek tartja közössége számára a magyar nemzethez tartozást

5. Összegzés

Összegzésképp elmondható, hogy az első hipotézist cáfolták az eredmények, mivel egyik esetben sem táru

fel szignifikáns mértékű összefüggés, sem a magyar-, sem a többségi nemzettel való azonosulással kapcsolatban régiók szerint.

Jelen kutatás ugyanakkor összhangban áll a 2020-as ifjúságkutatással (DOMOKOS ET AL., 2020), abban a tekintetben, hogy egyéni szinten mind a magyar-, mind pedig a többségi nemzethez a kárpátaljai alanyok kötődnek jobban az erdélyiekhez képest.

A magyar nemzethez való tartozás csoportos szintjét tekintve, jelen kutatással összhangban a korábbi ifjúságkutatások esetében is a kárpátaljai magyarságnál figyelhető meg magasabb arány az erdélyihez képest (DOMOKOS ET AL., 2020; VERES ÉS RUFF, 2018; ZSIGMOND, 2020).

Az ifjúságkutatások tükrében a többségi nemzethez való tartozás tekintetében egymásnak ellentmondó eredmények (VERES, 2023) születtek a két régióra vonatkozóan. Míg 2016-ban az erdélyi minta aránya érzékelhetően magasabb, addig 2015-ben még a kárpátaljai minta aránya volt enyhén nagyobb. Jelen kutatásban az erdélyi alanyok átlaga magasabb e vonatkozásban, de csupán egy századdal.

A két erdélyi almintá eredményeit összevetve kitűnik az, hogy jelen kutatásban egyéni szinten a székelyföldi alanyok magasabb átlagot értek el a partiumiakhoz viszonyítva a román nemzethez való kötődést tekintve, legalábbis egyéni szinten. A Kincses Kolozsvár 2015-ös felmérése szerint (VERES, 2017) viszont a székelyföldi alanyok, mind egyéni-, mind pedig csoportos szinten kevésbé tartják magukat a román nemzet részének a partiumi mintához képest. Az eredményekből kitűnik Székelyföld és Kárpátalja alacsony átlaga csoportos szinten a többségi nemzethez való tartozás vonatkozásában a partiumi mintához képest, ugyanakkor egyéni szinten ez a hatás már nem érvényesül.

A kárpátaljai alanyok szignifikáns mértékben erősebb kötődését mutatnak az anyaország felé a második hipotézisnek megfelelően. A többségi országhoz

az erdélyi alanyok kötődnek erősebben, szintén az előzetes várakozások szerint, viszont egyik esetben sem szignifikáns mértékben. Ezért a második hipotézist csak részben igazolták az eredmények.

A kárpátaljai minta a regionális identitás tekintében is szignifikánsan erősebb kötődést mutat az erdélyihez képest más kutatásokkal (v.ö. DOMOKOS ET AL., 2020; VERES és RUFF, 2018) összhangban.

Az erdélyi és kárpátaljai mintákat összevetve az eredmények nem igazodnak a Külhoni Magyar Fiatalok 2020-as (DOMOKOS ET AL., 2020) felméréshez. A 2020-as ifjúságkutatás szerint a településhez kapcsolódó identitás erősebb Erdélyben, mint Kárpátalján. Viszont jelen kutatás mindkét mintájában azok vannak többségben, akik nem az egyetem városában laknak, és ez még jellemzőbb a kárpátaljai mintára.

A regionális identitás szignifikáns mértékben erősebb Székelyföldön is Partiumhoz viszonyítva. Jelen kutatás eredményei összhangban állnak a 2016-os adatokkal (v.ö. VERES és RUFF, 2018) a regionális és lokális identitás vonatkozásában. A jelentésből kiderül, hogy a székelyföldi alanyok jobban kötődnek mind Erdélyhez mind pedig a szűkebb területi egységekhez a Partiumban és a szórványban lakó alanyokhoz képest, míg utóbbiak jobban kötődnek a településhez.

Az országhoz és a nemzethez való kötődés erőssége minden esetben összefügg, az egyetlen kivételt a székelyföldi mintában csoportos szinten a magyar nemzettel való azonosulás és a Magyarországhoz való kötődés kapcsolata jelenti. Az eredmények alapján tehát a harmadik hipotézis (mely a többségi országgal és nemzettel való azonosulás kapcsolatára vonatkozik) igazoltnak tekinthető, és a negyedik (mely a magyar nemzettel és a Magyarországgal való azonosulás kapcsolatára épül) elvethető.

Az eredmények igazodnak ahhoz a korábban vázolt gondolatmenethez, miszerint a kisebbségi magyar közösségek többségi nemzethez való tartozása egy-

rész államnemzeti jellegű, másrészt interakció alapú, melyek egyaránt kötődnek a többségi ország területéhez (ZSIGMOND, 2020). Továbbá a magyar nemzettel való azonosulásban egyre inkább összemosódott az állam- és kultúrnemzeti jelleg. Az anyaországban erősödött a kultúrnemzeti-, a kisebbségi magyarság körében pedig az államnemzeti kötődés (BÁRDI, 2020). Székelyföldön a csoportszintre vonatkozóan az összefüggés hiánya mögött állhat a korábban már felvázolt határteremtés (HANGA, 2021; BARTH, 2010).

Az entitásmodellen alapuló elméleti szintézisre (ANDERSON, 1983; BARTH, 2010; Brubaker, 1996; ERIKSEN, 2010; KOVÁCS, 2016; TAJFEL és TURNER, 1979; VERES, 2017) vonatkozóan, elméletalkotó jellegű következtetesként említhető, hogy a határképződési mechanizmusok egyénitől a csoportos szint felé és kulturálistól az államnemzeti entitások felé haladva erősödnek, tükrözve a kárpátaljai-, illetve székelyföldi közösségek élesebb eltávolodását a többségi államtól. Míg az első esetben (a többségi nemzettel való azonosulás egyéni szintje) jellemzően a kárpátaljai-, utóbbiakban (a többségi nemzettel való azonosulás csoportos szintje, a többségi országgal való azonosulás) az erdélyi alanyok rendelkeznek nagyobb nyitottsággal a többségi entitások felé.

Ennek oka feltehetően az, hogy e kisebbségi közösségek kevésbé a többségi lakosokkal, mint inkább a többségi államokkal állnak szemben (például székelyföldi autonómia törekvés, ukrán nyelvtörvény) (I. BÁRDI, 2020; MÁRTON, 2023; TÓTH és VIZI, 2024).

Köszönetnyilvánítás

A bemutatott empirikus kutatás adatgyűjtését szakmai koordinációjával támogatta a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

Irodalom

- Anderson, Benedict (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso. <https://doi.org/10.1086/ahr/90.4.903>
- Bacsó Róbert és Pataki Gábor (2024). *Kárpátalja társadalmi-gazdasági helyzetének összehasonlítása napjaink kihívásaiban és a jövőbeni kilátások tükrében*. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.
- Bányai Barna (2020). Magyarország határon túli magyarokat érintő támogatáspolitikájának átalakulása 2010–2018 (I. rész). *REGIO*, 28 (1), pp. 171–221. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v28i1.302>
- Bányai Barna (2020). Magyarország határon túli magyarokat érintő támogatáspolitikájának átalakulása 2010–2018 (2. Rész). *REGIO*, 28 (2), pp. 143–168. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v28i2.311>
- Bárdi Nándor (2020). Közeli távolság. Magyarország és a határon túli magyarok viszonyairól. In Kovách Imre (szerk.), *Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban* (pp. 311–370). Budapest: Argumentum Kiadó, Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- Barth, Fredrik (2010). Introduction to ethnic groups and boundaries: The social organization of cultural difference. In Martiniello, Marco és Jan Rath (szerk.), *Selected Studies in International Migration and Immigrant Incorporation* (pp. 407–436). Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.5117/97890089641601>
- Bauer Zsófia, Bálint Alíz Kamilla, Schwarcz Gyöngyi és Péti Márton (2021). A külföldi magyarok online diskurzusainak kvalitatív és kvantitatív elemzése a netnográfia módszerével. *Kárpát-Haza Szemle – A Kárpát-medencei magyarságkutatás interdiszciplináris szakmai folyóirata*, 2021(1–2), pp. 146–165.
- Bindorffer Györgyi (2001). *Kettős identitás: Etnikai és nemzeti azonosságtudat Dunabogdányban*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató Intézet.
- Borbély Mátyás, Csata Zsombor, Kiss Dénes, Kiss Tamás, Péti Márton, Schwarcz Gyöngyi, Szabó Balázs, Szász Jenő és Tőzsér Anett (2020). *A Kárpát-medencei magyarság jelenkori kutatásának társadalmi, gazdasági és területi adatforrásai. A Kárpát-medencei magyarság társadalmi-gazdasági helyzetének felmérése 2018–19 (Jóllétkutatás)*. Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.
- Brubaker, Rogers (1996). *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511558764>
- Csepeli György (1992). *Nemzet által homályosan*. Budapest: Századvég.
- Csernicskó István, Hires-László Kornélia, Karmacs Zoltán, Márku Anita, Máté Réka és Tóth-Orosz Enikő (2020). *Kárpátalja 1920–2020. A kárpátaljai magyarság elmúlt 100 éve*. Beregszász: Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont.
- Csernicskó István és Hladonik Gergely (2024). Az európai integráció és a kisebbségek nyelvi jogai. *Kárpát-haza Szemle – A Kárpát-medencei magyarságkutatás interdiszciplináris szakmai folyóirata*, 18 (különszám), pp. 8–18.
- Csernicskó István és Tóth Mihály (2021). *A kárpátaljai magyar közösség nemzetiségi és nyelvi jogai: Kárpát-medencei magyar kisebbségjogi kalauz*. Budapest: Nemzetpolitikai Államtitkárság, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
- Csíkos Csaba (2009). *A neveléstudomány kutatómódszer-tanának alapjai*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Domokos Tamás, Kántor Zoltán, Pillók Péter és Székely Levente (2020). *Külföldi magyar fiatalok 2020 – Kérdések és válaszok fiatalokról, fiataloktól*. Budapest: Társadalomkutató Kft.
- Eriksen, Thomas Hylland. (2010). *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. London: Pluto Press.
- Hanga András (2021). Székelyföldi fiatalok nemzeti identitásának sajátosságai: AZ Y–Z generáció etnocentizmus-mértékének vizsgálata. *NIT_Y.Z.+Folyóirat*, 1 (2), pp. 23–30.
- Hires-László Kornélia és Lőrincz Inez (2022). A helyben maradás többgenerációs kérdés? Gondolatok és adatok a kárpátaljai magyar fiatalok lokális identitásáról. *NIT_Y.Z.+Folyóirat*, 2 (4), pp. 29–35.
- Horváth István (2006). *Kisebbségpszichológia: Alapfogalmak és kritikai perspektívák*. Kolozsvár: Kolozsvári Egyetemi Kiadó.
- Kadlicskó Gréta (2024). A romániai magyar felsőoktatás változása Románia európai uniós csatlakozásával. *Doktori értekezés*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.

- Kolozsvári Krisztina és Nagy Krisztián Alex (2023). Ifjúság-kutatások világszerte: Nemzetközi összehasonlító elemzés és magyarországi kontextus. *NIT_Y.Z.+Folyóirat*, 3 (2), pp. 5–18.
- Kovács Teréz (2016). A Kárpát-medencei magyar kisebbségek nemzeti identitása és haza fogalma. *Kisebbségkutatás*, 25 (4), pp. 77–109.
- Markó Attila (2022). *A romániai magyar közösség nemzetiségi és nyelvi jogai*. Budapest: Nemzetpolitikai Államtitkárság, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
- Márton János (2023). A székelyföldi válaszdók nemzeti azonosságtudatáról a romániai magyar kérdőíves kutatások tükrében. *REGIO*, 31 (4), pp. 37–70. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v31i4.37>
- Nemzetstratégiai Kutatóintézet (2016). „Kincses Kolozsvár 2015” Erdélyi magyar fiatalok. *Kutatási jelentés*. Budapest: Nemzetstratégiai kutatóintézet.
- Orosz Ildikó (2021). Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásról (1989–2019). In Brenzovics László (szerk.), *Kárpátalja története. Örökség és kihívások. Monográfia* (693–742). Beregszász–Ungvár: II. RF KMF-„RIK-U” Kft
- Papp Z. Attila, Ferenc Viktória, Márton János, Morvai Tünde, Szerbhorváth György és Zsigmond Csilla (2017). *GeneZYs 2015. Külhoni magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Összefoglaló adatok*. In Papp Z. Attila (szerk.), *Változó kisebbség. Kárpát-medencei magyar fiatalok. A GeneZYs 2015 kutatás eredményei* (pp. 193–237). Budapest: MCC, MTA TK.
- Papp Z. Attila, Márton János és Szerbhorváth György (2018). *A nemzeti integráció magyarországi elfogadottságának és támogatottságának vizsgálata* (Kutatási beszámoló). Budapest: MTA TK, NSKI (Tamási Áron Kutatási Program)
- Péntek János és Benő Attila (2020). *A magyar nyelv Romániában* (Erdélyben). Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, Budapest: Gondolat Kiadó
- Péti Márton és Mozga Gábor (2023). Nemzeti és etnikai kisebbségi közösségek mint az európai fejlesztéspolitika tényezői és erőforrásai. *Kisebbségi Szemle*, 8 (2), pp. 7–40.
- Péti Márton, Nagy Szabolcs és Szabó, Balázs (2020). A Kárpát-medencei külhoni magyarság főbb helyi önkormányzati és településszerkezeti jellemzői. *Területi Statisztika*, 60 (3), pp. 277–308. <https://doi.org/10.15196/ts600301>
- Tajfel, Henri és John Turner (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. In Austin, William G. és Stephan Worchel (szerk.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–37). Monterey: Brooks/Cole.
- Tóth Norbert és Vizi Balázs (2024). A kisebbségek védelmének jogi keretei és jogalkalmazási tapasztalatai a Magyarországgal szomszédos államokban. *Kisebbségi Szemle*, 9 (1), pp. 7–28. <https://doi.org/10.62153/ksz.2024.1.tnvtb>
- Tőzsér Anett, Schwarcz Gyöngyi és Siklósi Rozália (2017). A nemzeti integráció magyarországi elfogadottsága és támogatottsága – kutatásindító felvetések. In Szász Jenő (szerk.), *Annales 2016* (pp. 115–142). Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.
- Veres Valér (2017). A nemzeti identitás érzelmi megélése a társadalmi, szocializációs háttér kontextusában, a kolozsvári magyar egyetemi hallgatók körében. In Papp Z. Attila (szerk.), *Változó kisebbség. Kárpát-medencei magyar fiatalok. A GeneZYs 2015 kutatás eredményei* (pp. 391–410). Budapest: Mathias Corvinus Collegium Tihanyi Alapítvány és a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet.
- Veres Valér (2016). Identitás és Magyarországhoz való viszony. In Marelyin Kiss József, Nadas Zsófia (szerk.), „Kincses Kolozsvár 2015” Erdélyi magyar fiatalok. *Kutatási jelentés* (pp. 31–51). Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.
- Veres Valér (2023). Mozaikos ifjúság. A határon túli magyar nagymintás ifjúságkutatásokról. *Y.Z. – A fiatalság legfrissebb folyóirata*, 3 (2), pp. 68–77.
- Veres Valér és Ruff Tamás (2018). Kötődések–Identitás, személyes kapcsolatok és nemzeti-etnikai attitűdök a Kárpát-medence magyar ifjúsága körében. In Székely Levente (szerk.), *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében: Magyar Ifjúság Kutatás 2016* (pp. 387–434). Budapest: Kutatópont, Enigma 2001.
- Zsigmond Csilla (2020). „Közösen élünk” – a nemzethez tartozás és a többes nemzeti kötődés mintázatai kisebbségi helyzetben. *REGIO. Kisebbségi Kultúra Politika Társadalom*, 28 (4), pp. 5–43. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v28i4.330>
- Zsigmond Csilla (2021). Kötődések hálójában A nemzeti identitás mintázatai a kisebbségi magyar fiatalok körében a GeneZYs 2015 ifjúságszociológiai felmérés adatai alapján. *Doktori értekezés*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. <https://doi.org/10.15476/elte.2021.170>

Források

Bálványos Intézet (2021). Nemzeti identitás és Magyarországgal való viszony az erdélyi magyarok körében – 2021, <https://balvanyos.org/nemzeti-identitas-es-magyarorszaggal-valo-viszony-az-erdelyi-magyarok-koreben-2021/> Letöltés: 2025. 28. 11.

Nemzetstratégiai Kutatóintézet (2018). Életminőség és jólét 2018–2019. Kutatási adatbázis. <https://www.karpat-haza-statisztikak.hu/> Letöltés: 2025. 03. 12.

Partiumi Keresztény Egyetem 2025. <https://partium.ro/> Letöltés: 2025. 10.12.

Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ 2025. <https://szek.ro/> Letöltés: 2025. 10. 12.

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem 2025. <https://fszi.kmf.uz.ua/> Letöltés: 2025. 10. 12.